بەلایەنی کەم دەبێت نیوەی ئەقڵ لە نێرەوە بکرێتە مێ، ئەگینا ناتوانین باس لە ئەدەبی ژن بکەین

گفتوگۆ لەگەڵ کاروان عومەر کاکەسووری چیرۆکنووسدا
سازدانی: گۆران هەڵەبجەیی

جیهانی چیرۆکی هونەری، جیهانێکی پڕ ئەفسوون و خەیاڵ و فەنتازیایە. جیهانێکە ئەگەر لە شتێکدا لە جیهانی ڕاستەقینەی خۆمان بچێت، ئەوا لە دەیان شتدا جیاوازە. هەر ئەو جیاوازییانەشن سەرنجی خوێنەر ڕادەکێشن. بەبێ ئەوەی بەخۆی بزانێت، پەلکێشی نێو قووڵایی خۆیانی دەکەن. چیرۆکنووسی لێهاتوو و داهێنەریش لە توانایدایە لە ڕێگای کەرەستەکانی خەیاڵ و فەنتازیادا پەی بە وردەکاری و جوانییەکانی ناخی کارەکتەر ببات و خوێنەر بخاتە حاڵەتی سەرسوڕمانەوە. وای لێبکات لەگەڵیدا بەدوای نهێنییەکاندا بگەڕێت.
هەر لەم ڕوانگەیەوە دەتوانین ئاماژە بە «کاروان کاکەسوور» بکەین، کە لەنێو دنیای چیرۆکی کوردیدا ناوێکی دیار و بەرچاوە و پانتاییەکی تایبەت بەخۆی داگیر کردووە. وەکو ڕەخنەگران دەڵێن بە تەکنیکی نوێ و بە زمانێکی سیحری دەیان پرسیار لای خوێنەر دەورووژێنێت. «بەختیار عەلی» دەڵێت ئەوەی لای ئەو چیرۆکنووسە سەرنج ڕادەکێشێت، ڕۆشەنبیرییەکی قووڵە، کە لە پشت کارەکتەرەکانەوە هەستی پێدەکەین. چیرۆکەکانی «کاروان کاکەسوور» چێژێکی تایبەتیان هەیە و لێوانلێون لە فەنتازیا و مانای قووڵ و ناوەرۆکی بەهێز.
سەرەڕای هەموو ئەمانە «کاروان کاکەسوور» بە دامەزرێنەری ئەدەبی بیۆگرافیا دادەنرێت، بەوەی یەکەمین نووسەری کوردە لە کتێبی «منداڵییم ئاسکێک بوو بەسەر پەلکەزێڕینەکاندا بازبازێنی دەکرد»دا ژیاننامەی خۆی و خەڵکانی دیکەی تێکەڵی خەون و خەیاڵ کردووە و بەشێوازێکی سەیر و بە زمانێکی ئەفسوناوی دەیانگێڕێتەوە. ژیانی «کاروان کاکەسوور» بەڕادەیەک تێکەڵی ژیانی کارەکتەر و ڕووداوە سەیروسەمەرەکان بووە، کە هەندێک لەوانەی لەبارەی بەرهەمەکانیەوە نووسیویانە، دەپرسن ئاخۆ تۆ بڵێی کەسێک بەو ناوە بوونی هەبێت، یاخود ئەویش یەکێکە لە کارەکتەری ئەو چیرۆکە فانتازییانە، کە لەناخی خۆیاندا دەیان هەستی دژ بەیەکیان هەڵگرتووە. ئێمە بۆ قووڵکردنەوەی ئەو پرسیارە، بەچاکمان زانی ئەم چاوپێکەوتنەی لەگەڵدا بکەین:

ـ کەی زانیت تۆ چیرۆکنووسیت. یاخود کەی لە ڕووت هات یەکەمین چیرۆکی خۆت پیشانی کەسێکی تر بدەیت؟!

* ئاسان نییە نووسەر یەکەمین نووسینی خۆی بیر بکەوێتەوە، چونکە هیچ تێکستێک لەو شوێنەوە دەست پێناکات، کە لەسەر لاپەڕەکاندا دوا فۆرمی خۆی وەردەگرێت، بەڵکو پێشتر زنجیرەیەک ڕووداوی پچڕ پچڕ لە خەیاڵدا هەن، کە لە کۆنتێکستی زەمەنیی جیاواز جیاوازدا سەریان هەڵداوە. هەڵەیەکی گەورەیە ئەگەر وابزانین چیرۆکنووس لەو کاتەوە، کە یەکەمین چیرۆکی دەنووسێت، پێ دەخاتە ناو دنیای نووسینەوە. ئایا تۆ بە منداڵی

بەرامبەر بە مافوورێکی قەد دیوار دانەنیشتوویت و چاوت بە نەخشەکانیدا نەگێڕاوە؟ ڕەنگە دەیان خەیاڵی سەیر سەیرت بۆ هاتبێت. کێ دەڵێ خوشکەکەت یان برایەکەت وەکو تۆ ئەو نەخشانەیان خوێندۆتەوە. هەر ئەو جیاوازییە خۆی چیرۆکێکی سەربەخۆیە و ڕۆژگارێ بەبێ ئەوەی بەخۆت بزانیت لە دنیای نووسینی تۆدا سەر هەڵدەداتەوە. ئایا تۆ چەند جار بە منداڵی، بەبێ ئەوەی بزانیت چیرۆک چییە و تەکنیک چییە، خەونێکت بۆ دایکت گێڕاوەتەوە و لەبەر کۆمەڵێک هۆ دەسکاریی ڕووداوەکانت کردووە. کێ دەڵێ ئەو کاتە تۆ ڕۆڵی چیرۆکنووسێکی چاکت نەدیوە. با، تۆ چیرۆکنووسێکی زۆر لێهاتوو بوویت، چونکە نەک واقیع، بگرە خەونیشت بەشێوەیەکی دیکە گێڕاوەتەوە. واتە نووسین گواستنەوەی بەشێکی ئەو هەستانەیە لە نەبینراوەوە بۆ ئاستی بینین. بەهەر حاڵ من یەکەمین چیرۆکم لە ساڵی هەشتاوپێنج نووسیوە، کە ئەوسا قوتابیی قۆناغی ئامادەیی بووم، بەڵام پێشتر دەیانم بەنیوەچڵی جێهێشتووە. پێش ساڵی نەوەدوچواریش هیچ شتێکم بڵاونەکردۆتەوە. یەکەم چیرۆکم، کە لە ڕووم هاتبێت پیشانی خەڵکی بدەم، پیشانی مامۆستا «ئەسغەر تاڵیب مەجید»م داوە، بەڕێوەبەری ئەوسای قوتابخانەی «دواناوەندیی ڕزگاریی کوڕان». لە پۆلی پێنجەم زمان و ئەدەبی کوردیی پێ دەوتین. لە تاقیکردنەوە داڕشتنێکم نووسی، ئەو وایزانی کۆپیم کردووە. لێی پرسیم کێ بۆی نووسیوم؟ وتم خۆم. باوەڕی نەکرد، چونکە بەڕاستی قوتابییەکی زۆر بزێو بووم. نەدەچووە ئەقڵی کەسەوە هیچ پەیوەندییەکم بە خوێندنەوە و نووسینەوە هەبێت. گرووپێکی ئاژاوەچی بووین، هەتا بۆمان بکرابووایە ئەتمۆسفێری پڕ لە دیسپلینی قوتابخانە و پۆلمان بۆ ئەتمۆسفێرێکی پڕ لە کۆمیدیا و گاڵتەجاڕی دەگۆڕی. زۆر جار سزاش دەدراین. کە من هەر سوور بووم لەسەر ئەوەی خۆم نووسیومە، ئەو پێی وتم ئەگەر ڕاست بێت، ئەوا ئایندەیەکی باشم لە بواری ئەدەبدا هەیە. لە پۆلی شەشەم چیرۆکێکم نووسی و بۆم هێنا. هەر لەوێ خوێندیەوە. هەستایەوە و دەستی کردە ملم. پێی وتم وەکو سەرەتا زۆر بەلایەوە جوانە. دڵخۆش بووم، کە یەک دوو ڕستەی لەبەرخۆیەوە وتەوە. ئەمەش ئەوەی دەگەیاند، کە ئەو ڕستانە سەرنجڕاکێشن. ئینجا پێی وتم باوەڕی وایە چیرۆکی زۆر لەوە چاکتر بنووسم. ئەو چیرۆکە، کە ناوی «خولەکانی فێرکردن»ە، باس لە کوڕێکی عەرەب دەکات. داموودەزگاکان دەیانەوێ لە کەسێکی پاکەوە بیکەنە مرۆڤێکی دڕندە. دەینێرنە کوردستان بەو مەبەستەی تەقە لەو قوتابییانە بکات، کە نیازیان وایە خۆپیشاندان ساز بکەن، بەڵام ئەو لەو کارەی سەرکەوتوو نابێت. ئەو ئافەرینەی مامۆستا «ئەسغەر تالب مەجید» وایلێکردم هەر ئەوسا چیرۆکێکی دیکەیش بەناوی «مانگا» بنووسم. ئەوەیانی زیاتر بەدڵ بوو. پێش ئەوەش «هۆشەنگ وەزیری»ی هاوڕێی منداڵییم، کە دراوسێش بووین، هەر شتێکی دەنووسی، داوای لە من دەکرد بۆی هەڵسەنگێنم. لە بیرمە ساڵی هەشتاوسێ لەبارەی چیرۆکێکی ئەوەوە سیودوو تێبینییم بە ژمارە نووسی بوو. ئەمەش لای من بۆ خۆی ئەزموونێکی سادەیە، بەڵام بەسوودە. لە زانکۆش چیرۆکی خۆمم پیشانی زۆر لە هاوڕێیان داوە لەوانە «عەزیز حەسەن مەولان»، کە خوێنەرێکی زۆر چاک بوو.

ـ کەواتە تۆ تا لە کوردستان بوویت، هیچ بەرهەمێکت بڵاونەکردبووەوە. ئایا مەنفا وغوربەت بە چ ئاڕاستەیەکدا کاریان کردۆتە سەر نووسینی تۆ؟

* ڕۆمانێکم هەیە بەناوی «مامزێر»، کە بە زمانی عیبری واتە «زۆڵ». ئەو ڕۆمانەم تا ئێستا بڵاونەکردۆتەوە، بەڵام چەند هاوڕێیەکی نزیکی خۆم خوێندوویانەتەوە. یەکێ لە کارەکتەرەکانی ئەو ڕۆمانە ژنێکە و ناوی «بیبی کەناری»یە، پێی وایە ئەوە شوێنەکانن لەناو ئێمەدان، نەک ئێمەین لەناو شوێنەکاندا، بۆیە شتێک نییە بەناوی جێهێشتن و گەیشتن، بەڵکو ئەوەی هەیە هەوڵدانە بۆ ڕزگاربوون لە ڕووتی. بابەتی ئەو ڕۆمانە باس لە پەیوەندیی

نێوان ڕووتی و پۆشین دەکات. «ببیی کەناری» پێی وایە وەکو چۆن مەحاڵە بپۆشرێن، بەهەمان شێوەیش مەحاڵە بگەین بە شوێنێکی تر. نەخێر، ئێمە لە دەرەوە نین، بەڵکو لەناو خۆماندایین. من تا ئێستاش باوەڕم نییە گەڕەکی سەیداوەی هەولێرم جێهێشتبێت. ئەمڕۆ من لە شارێکدام بەوە ناسراوە، کە دارستانێکی چڕ دایپۆشیوە، کەچی هەستی پێ ناکەم، بەڵام ئەو دوو دارەی «دارا» لە ئەلفوبێی پۆلی یەکەم لێی دەڕوانێت، لەبەرچاوم ون نابێت. بەهەر حاڵ ئەگەر باوەڕمان بەوە هێنا، کە شوێنێک هەیە بەناوی مەنفا، ئەوا دەبێت بزانین ئەدەبێکیش هەیە بەناوی مەنفا. دەتوانین لە چاوترووکانێکدا ناوی دەیان داهێنەری وەکو دانتی، جۆزیف کۆنراد، جیمس جۆیس و مارکیز بیر خۆمان بهێنینەوە. مەنفا لای منیش وەکو زۆر لە نووسەرانی نەوەی خۆم پەیوەندیی بە مێژووەوە هەیە، نەک بە جۆگرافیاوە. ئەوەی بۆ من جێگای سەرسوڕمان و پرسیارە، کاتە، نەک شوێن. ئەوەی لە گۆڕینی جۆگرافیادا لای من گۆڕابێت، هەر ئەوەیە هەست دەکەم کات بەخێراییەکی لەڕادەبەر تێدەپەڕێت، کە ناکرێت بەهیچ شێوەیەک لەگەڵ جارانی بەراورد بکەم. جاران ئێمە لە سەردەمی ئەنفال و ڕاوناندا لەناو مەرگدا بەدوای ژیاندا دەگەڕاین، بەڵام ئێستا پیری و مەرگ ڕێگامان نادەن بیر لەو ڕۆژگارانە بکەینەوە، کە بەدوای ژیاندا دەگەڕاین.

ـ ئێمەش هەر لە خەیاڵمانە پرسیارێکت لەبارەی کاتەوە لێ بکەین، چونکە ئەوەی چیرۆکی تۆ بخوێنێتەوە، یەکسەر هەست دەکات تۆ شەڕێکی گەورەت لەگەڵ کاتدا کردووە. دەتەوێت بەقەدەر ئەوەی کات فێڵ لە تۆ دەکات، تۆش دوو ئەوەندە فێڵ لەو بکەیت. ئایا هەر ئەو فێڵانەن، کە زۆر جار سەر لە خوێنەرەکانت دەشێوێنن و ناهێڵن بەچاکی لە ناوەڕۆکی چیرۆکەکە تێبگەن؟

* ڕاستیت دەوێت کات لە شێوەی دەرەوەیدا بۆ من گرینگ نییە. من هەقم بە سەر ئەوەدا نییە بەچەند سەعات لە فرۆکەخانەی کۆبنهاگنەوە دەگەمە یەکێ لە فرۆکەخانەکانی کوردستان، بەڵکو دەمەوێت بزانم کاتێک یەکێک لەو نەفەرانە، کە لەناو ڕاڕەوی فرۆکەکەدا هەنگاو دەنێت، خێراییەکەی چۆن حیساب دەکرێت. ئایا خێرایی ئەو هەنگاوانە، هەمان خێراییە، کە لەسەر زەوییدا هەیانە؟ یان بەتەنیا خێرایی فرۆکەکە هەیە و هەنگاوەکان جێگیرن؟ یان ئەو دووانەش نین، بەڵکو خێرایی هەنگاوەکان و هی فرۆکەکە کۆ دەکرێنەوە؟ ئەو پرسیارانە فیزیایین و بە خەیاڵی زۆر کەسدا هاتوون، بەڵام من هەر وەک چیرۆکنووسێک بیریان لێدەکەمەوە. وانەزانی من هیچ لە فیزیا دەزانم. من تەمەڵترین قوتابیی فیزیا و کیما و ماتماتیک بووم. بەهەزار ئەملا و ئەولا دەردەچووم. لەگەڵ هەموو ئەوانەشدا چیرۆکنووس، کە مامەڵە لەگەڵ کاتدا دەکات، بەتەنیا پشت بە فیزیا نابەستێت، بەڵکو تێڕوانینی سەربەخۆی خۆیشی بۆ کات زۆر لەوە پێویستترە. دیارە ناڵێم گرینگ نییە چیرۆکنووس بزانێت «جووڵەی براون»ی «ڕۆبێرت براون» چییە و جووڵە لای «نیوتن» و «جیمس کلێرک ماکسوێل» چۆن لێکدراوەتەوە. یان «ئەنیشتان» چۆن تیۆری ڕێژەیی داڕشتووە، بەڵام دەڵێم لەوانە گرینگتر ئەوەیە، کە چەند ڕووبەری بەپیت لەسەر ئەو کاتە دەدۆزێتەوە، بەو مەبەستەی بتوانێت ڕووداوی لەسەر بروێنێت. ئەوە تێڕوانینێکی جۆگرافیانەیە. من لە ڕاستییشدا لە جۆگرافیا زۆر خراپم. لە چاوپێکەوتێکم لە گۆڤاری «ڕامان»دا باسی ئەوەم کردووە، کە بۆچی من شوێنەکان نادۆزمەوە. ئەوەش هەر پەیوەندیی بە کاتەوە هەیە. من وەکو وتم کات لای من ئەوەندە پرسیارێکی ئاڵۆزە، وای لێکردووم هەست نەکەم لەناو شوێنێدا ماوم. ئەنیشتاین پێی وایە کات و شوێن چ لای ئەو کەسەی لێی دەڕوانێت و چ ئەو شوێنەی لێوەی دەڕوانرێت، ڕێژەیین. ناکرێت لەوە تێبگەین، کە خێرایی ڕووناکی چەندە. پەیوەندییەکی دیکەش لەنێوان کات و قەبارەدا هەیە، ئەویش ئەوەیە، کە هەتا خێرایی زیاتر بێت، قەبارەی شتەکان بچووکتر دێنە بەرچاو. وەک چۆن شەمەندەفەرێک کاتێ بەخێرایی تێدەپەڕێت، زۆر

بچووکتر لە قەبارەی خۆی دەبیندرێت. هەتا ئەو خێراییەش زیاتر بێت، شتەکان زیاتر بەناڕۆشەنی دەبیندرێن. تۆ دەتوانی لە سەربانی ماڵی خۆتانەوە هاوڕێیکەت ببینیت، کاتێ بە ئۆتۆمۆبیل بەسەر جادەکەدا تێدەپەڕێت، بەڵام ناکرێت لە چەند تارماییەک زیاتر لەناو ئەو شەمەندەفەرەدا ببینیت، کە بەو خێراییەی خۆی بەتەنیشتدا تێدەپەڕێت. بەڵێ، من شتەکان بە ناڕۆشەنی دەبینم بەتایبەتی ئەو شتانەی لە قۆناغی گەورەیی کەوتوونەتە بەرچاوم. هەر لەبەرئەوەیە دوور لە خواستی خۆم من شوێنەکانم بەشێوەیەکی جیاواز خوڵقاندۆتەوە، هەتا ئەو شوێنانەیش، کە بەڕاستی و لە واقیعدا هەن و ناوەکانیشیانم وەکو خۆیان نووسیوەتەوە. وەکو ڕۆماننووسی میسری «جەمال ئەلغیتانی» دەڵێت ئەگەر بەچاوی سۆفییەکان سەیری کات و شوێن بکەین، دەبینین هەردووکیان هەمان شتن. کات شوێنێکی شلە و شوێن کاتێکی خەستە. تۆ نازانی من چەند ئەو تێڕوانینەم بەلاوە جوانە. ئێمە بەڵگەیەکمان نییە، کە پیشانی بدات «مارسێل پرۆست»، کاتێ ڕۆمانی «گەڕان بەدوای کاتی ونبوودا»ی نووسیوە، هیچی لەبارەی فیزیاوە خوێندبێتەوە، بەڵام تێڕوانینی «مارسێل پرۆست» بۆ کات هیچی لە تێڕوانینی «نیوتن» و «ئەنیشتاین» کەمتر نییە. «مارسێل پرۆست» بەشێکی زۆری بیرۆکەکانی لە تەورات وەرگرتووە وەکو مەسەلەی «سادووم» و «عاموورا»، ئەو دوو مەملەکەتەی، کە ڕۆژگارێک نغرۆ بوون و ئاسەواریان نەماوە. نووسەرانی وەکو «فۆکنەر» و «جێمس جویس» «فرجینا وۆلف» هەر ڕووداوێکیان وەکو تەختەی سەهۆڵ کردۆتە هەزاران پارچە. بەو کارەشیان هەموو ماناکانی کاتیان گۆڕیوە. «سەلڤادۆر دالی» هەمان شتی لە تابلۆکانیدا کردووە. بەڕاست ئێمە باسی ئەو فڕۆکەیەمان دەکرد، کە لە کۆبنهاگنەوە بەرەو یەکێک لە فڕۆکەخانەکانی کوردستان بەڕێکەوتووە. تکایە ئەگەر هەر کارەکتەرێکی چیرۆکەکانم لەو فڕۆکەیە دابەزی، نەکەی پێی بڵێی وەسفی ناو فڕۆکەکەت بۆ بکات، چونکە نایزانێت. لای ئەوان سەفەر بەشێوەیەکی دیکەی تەواو جیاوازە. نە دەستپێکردن هەیە و نە کۆتایی. نە بەڕێکەوتن و نە گەیشتن.

ـ باشە وەک چیرۆکنووسێک چەند ئیرادەی خۆت بەسەر ئەو کارەکتەرانەتدا زاڵە. ئایا ئەوە تۆی لە هەوڵی ئەوە دایت کات و شوێنێکی دیکەی تایبەت بەخۆت دروست بکەیت، یان مەسەلەکە تەنها هونەری چیرۆکنووسینە، کە ئەو تەکنیکانە دەخوازێت؟

* دەتوانم بڵێم هەردووکیانن پێکەوە. حاڵەتێک هەیە لە سایکۆلۆجیا بە ئاوتیسم ناسراوە. ئەو حاڵەتە وا دەکات مرۆڤ لەناو خودی خۆیدا بژی. شتەکان لە واقیعەوە بەرەو ناو خودی خۆی بگوازێتەوە و لەوێ لێیان بڕوانێت. هەر لەبەرئەوەیە ئەو شتانە شێواون. ئەوەی کتێبی «منداڵیم ئاسکێک بوو بەسەر پەلکەزێڕینەکاندا بازبازێنی دەکرد»ی منی خوێندبێتەوە، دەزانێت، کە ئەو حاڵەتە لە قۆناغی منداڵی لە مندا هەبووە و لە قۆناغی گەورەییشدا کاریگەریی بەسەرمەوە ماوە. ئەوە زیاتر هونەرمەندانی شێوەکاری پەنای بۆ دەبەن، بەڵام من لە چیرۆکدا بەکارم هێناوە. «سەلڤادۆر دالی» و «مارک شاگال» و زۆری دیکە بەشێوەی جیاواز جیاواز ئەو حاڵەتەیان لە تابلۆکانیاندا تەوزیف کردووە. ئەوانەی تووشی ئەو حاڵەتە دەبن، پەنا دەبەنە بەر وڕێنە و هەلوەسە و ئیلووشیەن. چ کات و چ شوێنی دەرەوە ئەوە گرینگیەی لایان نامێنێت، بەڵکو خۆیان کات و شوێنی دیکە لەناو خودی خۆیاندا دەخوڵقێنن. ئەو کەسەی حاڵەتی هەڵوەسە، یاخود هەڵوەسێیشنی لەگەڵدایە، ئەوا هەموو هەستەکانی تامکردن و بیستن و بینینی دەگۆڕێن. شتەکان بەشێوەیەکی جیاواز دەبینێت. دەنگەکان بەشێوەیەکی جیاواز دەبیستێت. تامی خواردنیش لای ئەو بەشێوەیەکی جیاوازە. بەڵام حاڵەتی ئیلووشیەن هەندێک جیاوازە. لێرەدا کەسەکە وەکو سەراب شتی دێتە بەرچاو. یان شتەکانی لەبەرچاودا دەگۆڕێن. لەوانەیە قازێکی لێ ببێتە فیلێک. وەکو چۆن «سەلڤادۆر دالی» لە تابلۆلۆیەکیدا، سێبەری قازەکانی لەناو ئاودا کردۆتە

چەند فیلێک. تابلۆیەکەشی هەر وا ناوناوە. ئەو کەسە هەر لە خۆیەوە کۆمەڵێک دەنگ دەبیستێت، یان لە گوێچکەیدا دەزرینگێنەوە. من لە ڕۆمانی «ئای لەڤیلیا لەڤیلیا»دا بەکارم هێناوە. زۆر جار ڕووداوەکان بەیەکەوە پەیوەست نین، یان زۆر بەزەحمەت دەتوانی پێکەوەیان ببەستیتەوە. لە ڕۆماندا «فرجینا وۆلف» و «جێمس جویس» و «ولیەم فۆکنەر» دایانهێناوە و «ئالان ڕۆب گرێ» و نووسەرانی دیکەی ڕۆمانی نوێ گەشەیان پێ داوە. من بەلامەوە سەیرە کاتێک ڕۆمانێکی کوردی دەخوێنمەوە، لەمسەری دەچمە ئەوسەری و کات هیچ ناموەستێنێت. ڕووداوەکان وەکو زنجیرەیەک پێکەوە بەستراون. بەڵام لەوەش سەیرتر ئەو هەموو نووسینانەن، کە لەم ڕۆژنامە و لەو گۆڤاردا لەبارەی ئەو ڕۆمانەوە دەیانخوێنینەوە. ئەوانەم وەک ئەو زنجیرە تەلەفزیۆنیانە دێنە بەرچاو، کە لە ئەمەریکا بەمەبەستی بازرگانی دەریاندەهێنن. ئەوانە گوایە کۆمیدیین، بەڵام تۆ تەنها بەو قاقای پێکەنینە دەستکردەی دوای هەموو قسەیەکیان لێدەدرێتەوە، دەزانی ئەوانە کۆمیدیین، ئەگینا هیچ پەیوەندییەکیان بە کۆمیدیاوە نییە. لای خۆشمان ئەگەر ئەو هەموو پیاهەڵدانە نەبێت، تۆ زەحمەتە بزانی ئەوە ڕۆمانە و ڕۆمانێکی چاکیشە. من زۆر خۆشحاڵ دەبم کاتێ دەزانم هەموو خوێنەرێک لە چیرۆکەکانی من تێناگات، چونکە نامەوێت بەئاسانی لێم تێبگات. ئەوە هەر پەیوەندیی بەو تێڕوانینەی خۆمەوە هەیە، کە لەبارەی کاتەوە هەمە. لەگەڵ ئەوەشدا کەسانێک بەچاکی لێیان تێگەیشتوون و لێشیان کۆڵیونەتەوە. وەک پێشتر وتم کارەکتەرەکانی من تووشی حاڵەتی ئاوتیسم بوون و دنیا بەشێوەیەکی جیاواز دەبینن. وڕێنە و هەڵوەسە و ئیلووشیەن تەکنیکن و من بەورياييەوە بەکاریاندەهێنم. نووسەرێک نەزانێت دابەشکردنی ڕووداو چییە. نەزانێت لە کوێ ڕووداوێک دەبێت بگێڕدرێتەوە و لە کوێ تێکەڵی ڕووداوێکی دیکە ببێت و چۆن جارێکی دیکە و بەشێوەیەکی جیاواز لە کاتێکی دیکەدا سەرهەڵبداتەوە، من ناهەقی ناگرم، ئەگەر بێجگە لەو چیرۆکانەی بە شێوازی گێڕانەوەی ئاسایی نووسراون، لە هیچ چیرۆک و ڕۆمانێکی دیکە تێبگات.

ــ زۆر جار لە بەهرەمەندێک دەپرسن: ئایا لە چ ئاستێکدا خۆت دەبینیتەوە و تا چەند لە خۆت ڕازییت. ئێمە ئەو پرسیارە بەلایەکی دیکەدا دەبەین و لەژێر ڕۆشنایی ئەو مەسەلەی خێرا تێپەڕبوونی کاتەدا، دەپرسین کاتێ تۆ لەناو ئەو هەموو سەرسامییەدا چیرۆکێکی نوێ دەنووسیت، هەست دەکەیت، تۆ پێشتر چیرۆکی دیکەت نووسیوە، یان وادەزانیت لە سەرەتاوە دەستت پێکردۆتەوە؟

* تۆ کاتێک دەتەوێت نووسەرێکی ئەزموونگەر بیت و بەدوای نهێنیی زیاتردا بگەڕێیت، ئەوا پێش هەموو شتێک خۆت لە دەرەوەی کات و شوێندا دەبینیتەوە، بۆیە ئاسان نییە خاڵێک نە بۆ سەرەتا و نە بۆ کۆتاییی خۆت دەستنیشان بکەیت. دەشێ هەموو شوێنێک لای تۆ هەر سەرەتا بێت. تەنانەت لەناو تێکستێکیشدا ئاسان نییە سەرەتا یان کۆتایی بدۆزیتەوە. ڕەنگە هەردووکیان پێکەوە، لە یەک کات و لە یەک شوێندا هەبن. ئەو مەسەلەیە لە چیرۆک و ڕۆماندا هەندێک جیاوازە، چونکە تۆ زۆر جار لە کۆتاییەوە دەست پێدەکەیت و لە سەرەتا دەگەڕێیت، کە ڕەنگە ئەو سەرەتایە هەر نەدۆزیتەوە. لێرەدا تەکنیکەکانی نووسین گرینگن. ئەگەر ڕوونتر وەڵامی پرسیارەکەتان بدەمەوە، ئەوا دەڵێم من تا ئێستایش نازانم چۆن بیرۆکەی چیرۆکێکم بۆ دێت. کاتێک ڕستەی یەکەم، یان پەرەگرافی یەکەم دەنووسم، بیرم لەوە نەکردۆتەوە ئاخۆ بابەتێک هەیە من لەبارەیەوە بدوێم، یان هەر ئەو یەک دوو دێڕەیە و دەبێت بیانسڕمەوە. بۆ نموونە جارێکیان لە شەمەندەفەر دابەزیم. ئەوسا ڕستەی «لە گەراج دابەزی» لە گوێچکەمدا زرینگایەوە. لە ماوەی دوو ڕۆژدا چیرۆکێکی درێژم نووسی، کە چلوپێنج لاپەڕەیە و ناوی «پێداچوونەوەی چیرۆکێکی کۆن»ە. کاک «توانا ئەمین» لێی کۆڵیوەتەوە. من تا بۆم بکرێت شێوازی نوێ تاقیدەکەمەوە. هەوڵ دەدەم بەردەوام گۆڕان لە تەکنیکەکانی گێڕانەوەدا بکەم. چیرۆکنووسی وا دەناسم لە

وەستای کێلی گۆڕی مردووان دەچێت. چۆن وەستای کێلی گۆڕ دوو قاڵبی هەیە، یەکێکیان بۆ کێلی گۆڕی گەورە و ئەوی دیکەیان بۆ کێلی گۆڕی منداڵان، ئەویش بەهەمان شێوە دوو قاڵبی هەیە. گرینگ ئەوەیە هەقایەتێکی بۆ بێت. ئەگەر درێژ بوو بە قاڵبە گەورەکە دایدەڕێژێت و ناوی دەنێت ڕۆمان. ئەگەر کورتیش دەرچوو، ئەوا بە قاڵبە بچووکەکە دایدەڕێژێت و ناوی دەنێت چیرۆک. نەخێر، من کە چیرۆکێک دەنووسم، بەهیچ شێوەیەک بیرم نییە، کە پێشتر لاپەڕەیەکیشم نووسیوە، چونکە ئەو بیرۆکەیە بەتەواوی داگیرم دەکات و دەبێت بەهەر ڕێگایەک بێت، خۆمی لێ دەرباز بکەم. وەکو ئەو منداڵەی دەکەوێتە ناو ئاوێکەوە و تەنها لە هەوڵی ئەوەدایە، کە شتێک بدۆزێتەوە، خۆی پێ ڕزگار بکات، بەڵام قەت ناتوانێت بیر لەوە بکاتەوە، کە دایک و باوکی چاکترین مەلەوانن و لە ماڵەکەیاندا کۆمەڵێک پەت و کەرەستەی ڕزگارکردن هەیە. لە حاڵەتی شەڕدا، کە نووسینیش جۆرێکە لە شەڕ لەگەڵ وەهمدا، تەنها ئێستا هەیە. ڕابردوو بوونی نییە.

ــ تۆ ئێستا پرسیارێکت لای من درووژاند، یاخود شێوەی پرسیارێکت لای من گۆڕی. ئاخر بەنیاز بووم لێت بپرسم ئایا ژیانی ناو تێکست دەتوانێت ئاسوودەییت پێ ببەخشێت، بەڵام ئێستا ناچارم بپرسم ئایا ئەگەر پرۆسەی نووسین لای تۆ جۆرێک بێت لە خۆڕزگارکردن لە بیرۆکە ئیبلیسییەکان، ئاخۆ کاتێکیش هەیە بۆ گەیشتن بە ئاسوودەیی؟

* ساتی ئاسوودەیی لای من وەکو چیرۆکنووسێک، ئەو ساتەیە، کە هەست دەکەم تەنگوچەڵەمەیەکی نوێم دۆزیوەتە. بەبێ دۆزینەوەی ئەو تەنگوچەڵەمانەش مەحاڵە پرۆسەی نووسین بەڕێوە بچێت. بەکورتی کاتێ چیرۆکێک دەنووسم، لە تەنگوچەڵەمەیەکی گەورە دام، بەڵام لەنێوان تەواوبوونی چیرۆکێک و دەستپێکردنەوەی یەکێکی دیکەدا، بەدوای تەنگوچەڵەمەیەکی گەورەدا دەگەڕێم. لە چیرۆک و ڕۆمانی نووسەرە گەورەکانی دنیا بڕوانە، بزانە هەموویان ئەوانە نین، کە دیوە شاراوەکانی ئەم دنیایەیان دۆزیوەتەوە؟ من هیچ شاکارێکم بیر نییە، مژدەی ژیانێکی خۆش و ئاسوودەی بە ئێمە گەیاندبێت، هەتا ئەگەر نووسەرەکەی سوور زانیبێتی دنیایەکی پڕ لە ئاسوودەیی بەڕێوەیە، چونکە مەسەلەی خوڵقاندنی زمان گرنگترین مەسەلەیە لە نووسیندا. هەموو ئەو کارەکتەر و ڕووداو و شوێنانەی دەیانخوڵقێنێت، کۆمەڵێک فێڵن بۆ ڕۆچوون بەناو قووڵایی زماندا. لێرەدا مەسەلە جیاوازیی نێوان شتەکان نییە، بەڵکو بینینەکانی نووسەرن، کە شتێک لە شتێک قووڵتر نیشان دەدەن. مەبەستم ئەوەیە لەودیوی هەموو شتەکاندا قووڵایی هەیە، ئەگەر تێڕوانینێکی قووڵمان بۆیان هەبێت. بەپێچەوانەوە نووسەری داهێنەر لەو شتە بچووک و بێبایەخانە دەتوانێت داهێنانی گەورە بکات. بۆ نموونە ئێمە هەموومان وادەزانین ژیانی منداڵی، ژیانێکی سادەیە، کە ڕەنگە نەتوانین نووسینێکی گەورەی لێ بەرهەم بهێنین، بەڵام ئەو قووڵاییەی لە منداڵییدا هەیە، زەحمەتە لە گەورەییدا بیدۆزیتەوە.

ــ هەر ئەمەیش وای لێ کردی کتێبی «منداڵییم ئاسکێک بوو بەسەر پەلکەزێڕینەکاندا بازبازێنی دەکرد» بنووسیت..؟!

* وەکو خۆت دەزانیت من هیچ چیرۆکێکم نییە باس لە منداڵیی نەکات، جا ئەو منداڵییە هی خۆم بێت، یان هی کەسانی تر. یەک دوو جاری دیکەیش وتوومە، کە زۆر شت هەیە لە منداڵی بیرم لێ کردوونەتەوە، بەبێ ئەوەی زانیبێتم من ڕۆژێک لە ڕۆژان دەبمە نووسەر و لەو بیرۆکانە چیرۆک دەخوڵقێنم.

ــ چۆن کتێبی منداڵییتمان پێ دەناسێنیت؟ دەکرێ بە کورتی باس لەم ئەزموونەت بکەیت..؟!

* ڕەنگە یەک پێناسە بۆ ئەو کتێبە بەس نەبێت، بەڵام لێرە هەر ئەوەندە دەڵێم، کە کتێبی منداڵییم کۆی دەنگی ئەو کەسە جیاوازانەیە، کە لەوەتەی هەن دەزگاکان دەیانخەنە پەراوێزەوە، مەگەر تەنها بۆ شەڕە یەک لە دوای یەکەکان و کاری قورس و شتی لەم بابەتە دەریانبخەن. ئەو کەسە پەراوێزکراوانە سەرچاوەیەکی گرینگن لە ئەدەبدا، چونکە ئەوانە ئەگەر لە واقیعدا بێدەستەڵات دێنە بەرچاو، بەڵام لە نووسیندا بەئاسانی خۆیان بەدەستەوە نادەن. دەبێ بڵێم نووسین لەسەر کەسێکی ناسراو ئاسانترە لە کەسێکی نەناسراو، چونکە یەکەمیان بەشێکی زۆری نهێنییەکانی دەرکەوتووە، بەڵام دووەمیان دەبێت هەوڵی ئاشکراکردنی بدەیت. لوغزەکانی هەڵبهێنیت. لە جۆگرافیای ئیکۆنۆمیدا مەسەلەیەک هەیە، ئەویش ئەوەیە، کە ئەگەر تۆ بتەوێت کارگەیەک لە وڵاتێکی پێشکەوتوودا دابمەزرێنێت، کەمتری تێدەچێت لەوەی لە وڵاتێکی دواکەوتوودا دایبمەزرێنیت، چونکە لە وڵاتە دواکەوتووەکەدا تەنها کارگەکە دانامەزرێنیت، بەڵکو دەبێت کۆمەڵێ ئیشیش لە دەوروبەرەکەیدا بکەیت وەکو قیرتاوکردنی شەقام و ڕاکێشانی کارەبا و زۆر پێویستیی دیکە، لە کاتێکدا ئەوانە لە وڵاتێکی پێشکەوتوودا هەن. من ئەوەم لە قوتابخانە خوێندووە. ئەو مەسەلەیە لە ئەدەبیشدا هەمان شتە، تۆ ئەگەر باسی کەسێکی نەناسراو بکەیت، دەبێت کۆمەڵێک وزەی زیاتر بخەیتە کار لەوەی باسی کەسێکی ناسراو بکەیت. هەربۆیە من ناوی کەسە ناسراوەکانم خستۆتە پەراوێزەوە، بۆئەوەی باسیان نەکەم. بەڵێ، لەو کاتەی باسی کەسێکی ناسراو دەکەیت، تۆ لە بەرامبەر گێڕانەوەیەکی ڕووت دایت، بەڵام بۆ کەسێکی نەناسراو دەبێت ئەو کەرەستانە بدۆزیتەوە، کە دەتوانی ئەویان پێ خەڵق بکەیت. لێرەدا ئەم پرۆسەیە ناچارت دەکات زۆر تەکنیکی نوێ بخەیتە کار. بۆیە بەبێ ئەوەی بەخۆت بزانی، کارەکتەرەکانت بەشێوەیەکی میتامۆرفۆزیانە دەردەکەون. کات ئەو سیما فیزیکییەی نامێنێت و شوێنیش تەواو دەگۆڕێت. من لە ڕێگای نووسینی ئەو کتێبەوە هەوڵم داوە ئەو کەسانە بدۆزمەوە، کە لە واقیعدا نەناسراون، بەڵام دنیای ئەوان زۆر لە دنیای ئەو نووسەرانە گەورەترە، کە ئاستی نزمی ڕۆژنامەگەریی ناوبانگی بۆ پەیداکردوون. بەڵێ، ئەو کتێبە پێش هەموو شتێک هەوڵێکە بۆ بنیاتنانەوەی شوێن لە ڕێگای یادەوەریی خود و یادەوەریی بەکۆمەڵدا. ئێستا بەهیچ شێوەیەک ناکرێت ئەو کتێبە بکەیتە مانوالێک و کۆڵان و گەڕەکەکانی هەولێری پێ بدۆزیتەوە. ئەو کارەکتەرە کەسنەدیوانە ئەتمۆسفێرێکی ئیکزۆتیکی «غرائیبی»یان هێناوەتە کایەوە و جۆرێک لە فرەدەنگیان بۆ تێکستەکە فەراهەم کردووە.

ـ تۆ لە ڕۆمان و چیرۆکەکانیشتدا بەردەوام بۆ منداڵییت دەگەڕێیتەوە.. ئایا مەبەستتە بڵێیت گەورەیی درێژکراوەی منداڵییە، یان قۆناغێکی جیاوازە؟

* هەڵەیەکی گەورەیە ئەگەر وابزانین منداڵیی تەنها ڕابردوو دەگرێتەوە. من پێم وایە منداڵی میتازەمەنێکە، ناکرێت سنوورەکانی دیاری بکەیت. منداڵی لە دنیای نووسیندا سەرمەدییە و تەواو نابێت، کۆتایی نایەت، بۆیە نابێت چوارچێوەی بۆ دابنێین. نووسەر کاتێ باس لە منداڵیی دەکات، گوێ بەوە نادات سایکۆلۆجیا چۆن قۆناغەکانی تەمەن دابەش دەکات. زانستی بایەلۆجییش لەبەرچاو ناگرێت. بەڵکو لەناو سیستەمێکی زمانەوانیدا مامەڵەی لەگەڵدا دەکات. دەتوانم بڵێم منداڵی دەنگی ناوەوەیە و گەورەیی دەنگی دەرەوە. یەکەمیان فەزایەکی بێسنوورە و زمان تا ئاستی وڕێنە و هەلوسە تێیدا ئازادە، بەڵام دووەمیان، واتە گەورەیی پڕە لە ترس. ترس لەو هێرشانەی لەلایەن گەورەکانی ترەوە دەکرێنە سەری. هەر بۆیە هەموو هەوڵێکی گەورەیی بۆ گەڕانە بەدوای ئەو سیفەتانەی، کە لە ڕووی کۆمەڵایەتییەوە پەسەندن. کەواتە گەورەیی دەنگێکی ساختەیە، دەنگێکی ڕووکەشە، بۆیە زوو زوو، بەتایبەتی لە دنیای ئەدەبدا بۆ دەنگی یەکەم دەگەڕێتەوە. گەورەییش هەر

منداڵییە، بەڵام منداڵییەکی ساختەیە، بۆیە من تەنها لەسەر منداڵیی دەنووسم. دەکرێ منداڵی ئەو شوێنە بێت، کە هەردوو ڕەگەزی مرۆڤ، نێر و مێ بەیەکتر دەگەیەنێتەوە.

ـ کەواتە منداڵییت چ کاریگەرییەکی بەسەر ڕەوت و سیمای چیرۆکەکانتەوە جێهێشتووە؟ ئایا ئەگەر ئەو منداڵییە نەبووایە، کە لە کتێبی «منداڵییم ئاسکێک بوو بەسەر پەلکەزێڕینەکاندا بازبازێنی دەکرد»دا باست کردووە، چیرۆکەکانت چ جۆرە ئاکارێکی دیکەیان دەبوو؟

* ستایلی نووسین لە خودی نووسەرەوە دەخوڵقێت. قووڵی و سادەییش پەیوەندییان بە ژیانی تایبەتیی نووسەرەوە هەیە. بۆ نموونە کافکا و جێمس جویس ئەگەر وەکو کەسێکی ئاسایی بژیابوونایە، ئەوا نەیاندەتوانی بەو قووڵییە بنووسن. هەموو نووسەرە گەورەکانی تریش بەهەمان شێوە. تۆ سەرنج بدە هەموویان منداڵییەکی جیاوازیان هەبووە. بەڵێ، منداڵی پێمان دەڵێت ئێمە نووسەرێکی چۆنین. لێرەدا نامەوێت وابزانیت دەڵێم بۆئەوەی نووسەرێکی گەورە دروست ببێت، دەبێت منداڵییەکی خراپی هەبێت، نەخێر، بەڵکو دەڵێم دەبێت منداڵییەکی قووڵی هەبێت. ئەوەی کتێبی «دەرەوەی شوێن»ی «ئێدوارد سەعید» بخوێنێتەوە، هەست ناکات منداڵییەکی خراپی هەبووە. دایک و باوکێکی ڕۆشەنبیری هەبووە. هەر لە منداڵییەوە دەیان گۆڤار و ڕۆژنامە و کتێبیان بە زمانی ئینگلیزی پێ ناساندووە. مەبەستمە بڵێم زۆر گرینگە تۆ منداڵێکی جیاواز بیت و لە دەوروبەرت نەچیت. لە شەڕی نێوان خود و دەوروبەریشدا، هەردەم خود تێکدەشکێت. ئەو تێکشکانە وا دەکات تۆ شتەکان وەکو خۆیان نەبینیت. لەمەوە کێشەی نێوان تۆ و کات، تۆ و دەوروبەر دەستپێدەکات. ڕەنگە چییتر تۆ منداڵ نەبیت، با تەمەنی دوانزدەساڵیشت نەبڕیبێت. دەشێ هەموو کاتێ هەست بەپیری و مەرگ بکەیت. کەواتە وەک پێشتر وتمان تۆ بەبێ ئەوەی تیۆری ڕێژەیی «ئەنیشتاین»ت هەر بیستبێت، یان یەک لاپەڕەت لەبارەی کاتەوە خوێندبێتەوە، ئەوا تێڕوانینی خۆتت لا دروست دەبێت. بەشێوەیەکی جیاواز لە کات تێدەگەیت. دیسان دەڵێم ئەگەر خوێنەر لە تەکنیکی چیرۆکەکانت تێناگەن، لەبەرئەوە نییە تۆ خۆت ویستووتە بەو قووڵی و ئاڵۆزییە بیاننووسیت، بەڵکو تێڕوانینی تۆ بۆ کات و بۆ شوێن و بۆ ڕووداو و بۆ هەموو شتێک جیاوازە. ئەمەیان وەکو کێشەی نێوان تۆ و کات. لایەکەی دیکەیشی، واتە کێشەی نێوان تۆ و شوێن، یاخود دەوروبەر، ئەمەشیان تراژیدیایەکی دیکەیە. هەست دەکەیت ڕووبەرێک نەماوە بۆ تۆ ئەو جەستەیەتی تێدا جێبکەیتەوە، کە بەهیچ شێوەیەک پەسەند نییە و دژایەتیی دەکرێت. زمانت لە زمانی کەسێکی ئاسایی ناچێت. مرۆڤێکی گۆشەگیرت لێ دەردەچێت. لێرەوەیە تەنیایی دەستپێدەکات. ئەدەبیش تەنها لەو تەنیایە دەخوڵقێت. من نامەوێت باسی ئەوە بکەم، کە من بە منداڵی چۆن ژیاوم، چونکە کتێبەکە لەبەردەستی خوێنەرە و دەتوانێت بیخوێنێتەوە، بەڵام جارێکی دیکە جەخت لەوە دەکەمەوە، کە نووسەر ئەگەرچی بە گەورەیی دەست بە نووسین دەکات، بەڵام نەیزانیوە ئەو لە منداڵییەوە نووسەر بووە. هەر بۆیە جیاوازیی زۆرە لەنێوان ئەوەی بەڕاستی منداڵییەکی قووڵی هەبووە و ئەوەی بە فەنتازیا منداڵییەکی قووڵ بۆ خۆی دەخوڵقێنێت. ئەدەبی ئەوەی دووەمیان ئەدەبێکی بێگیانە و بەئاسانی هەست دەکەیت لاسایی کەسانێکی دیکە دەکاتەوە.

ـ دەتوانین بڵێین ترسی تۆ بەرامبەر بە جەستە بۆ سەردەمی منداڵی دەگەڕێتەوە، بەڵام ئایا ئەوە هیچ کاریکەرییەکی هەبووە لەسەر چیرۆکەکانت؟ چونکە لای تۆ جەستە زیاتر لە مەیدانی شەڕ دەچێت. هەروەها دەپرسین ئەو بایەخەی تۆ بە سەرتاپای جەستە، بەبێ جیاوازیکردن لەنێوان شوێنێک و شوێنێکی تردا لە چییەوە سەرچاوە دەگرێت؟

* تێبینییەکی تا بڵێی جوانە. نووسەری ئێمە لە جەستەدا تەنها باسی ئەو شوێنانەی کردووە، کە زۆر زەقن. واتە ئەو شوێنانەی کە زۆر بەزەقی لە زەینی خوێنەردا هەن. ئەگەر وەکو جۆگرافیا لەناو ئەدەبدا لە جەستەی خۆمان بڕوانین، ئەوا جەستەیەکی شێواو و ناتەواومان دێتە بەرچاو. بەشێکی زۆری ئەو جەستەیە دیار نییە. لە زانستی جۆگرافیادا شتێک هەیە بەناوی بوون بە بیابان «تصحر». لێرە زانستی جۆگرافیا دەیەوێت بزانێت ئەو هۆکارانە چین، کە خاکێکی بەپیت دەکەنە بیابانێکی وشک و ناهێڵن چیتر بۆ کشتوکاڵ دەست بدات. جەستەیش وەکو خاک وایە. ئەوەی دەتوانێت جەستە بەزیندوویی ڕابگرێت، تەنها بینینە. دیارە وەکو وتمان بینینەکانیش جیاوازن. بینینی قووڵ دەتوانێت زۆر زۆنەی دیکە لەسەر ڕووبەری جەستەدا بدۆزێتەوە، کە ئەمە لە نووسیندا گرینگیی خۆی هەیە لەوەی تۆ بتوانیت زمان لەو شوێنە شاراوانەدا بخوڵقێنیت. جارێکیان پرسیاریان لە نووسەرێکی کورد کرد، ئاخۆ ڕای چییە بەرامبەر بە لووتی ژن. ئەو وتی: «کاتێ لووتی ژن دەبینم، سەیری چاوی دەکەم، هەتا بزانم چاوی جوانە». ئەمە ئەوەندەی قسەیەکی کۆمیدییە، دوو ئەوەندەیش هەژاری و بێدەستەڵاتیی نووسەرەکەی دەردەخات. سەیرە نووسەرێک بزانێت لەبارەی چاوەوە قسە بکات و نەزانێت هیچ لەبارەی لووتەوە بڵێت. پیاو کاتێ لە جەستەی ژن دەڕوانێت، دوو بەشی تیا دەبینێت. ئەو بەشەی چێژ دەبەخشێت و ئەو بەشەی بۆ ئازاردان دەست دەدات. ئینجا لەبەرئەوەی پیاو ئەدەبی کردۆتە ماسکێک و خۆی لەودیویەوە شاردۆتەوە، ئەوا تەنها لەبارەی ئەو بەشەوە دەنووسێت، کە چێژی پێ دەبەخشێت. دیارە چاویش شتێکی گرینگە لەو بەشەدا، بۆیە دەتوانێت وەسفی چاومان بۆ بکات و سادە و ساکار پێمان بڵێت جوانە. پیاو بۆ لووت زیاتر کرداری شکانی بەکارهێناوە. بۆ نموونە دەڵێت لووتی دەشکێنم، کە مانایەکی مەجازیی هەیە، واتە سەری پێ دادەنەوێنم. من لەو تێگەیشتنەی خۆمەوە، هەوڵم داوە بەتێڕوانینێکی جیاوازەوە لەبارەی جەستەوە بنووسم.

ـ ئایا ئەمە هۆیەکە لەو هۆیانەی، کە تۆ زیاتر لەبارەی ژنەوە دەنووسیت؟ ئێمە لە دنیای تۆدا تا پیاوێک دەبینین، سەد ژنمان بەرچاو دەکەوێت. بۆچی وایە؟

* ئەمە نازانم جاری چەندەمە ئەم پرسیارە بەشێوەی جیاواز جیاواز ئاڕاستەی من دەکرێت. لێرەدا ڕەنگە هەر ئەو شتانە بڵێم، کە پێشتریش کەم و زۆر وتوومن. دەتوانم بڵێم ژن لە بەرهەمەکانی مندا ڕێسۆرتێکە، کە پیاو لە کاتی تەنگانەکاندا بۆی دەگەڕێتەوە. جا ئەو گەڕانەوەیە زۆربەی کات بەو مەبەستەیە، کە پیاو لە دنیای خۆیدا شتێکی نوێی نەماوە بیڵێت و وادەزانێت ژن کۆدێکە بۆ چوونە ناو دنیایەکی تر. دیارە لێرەدا مەبەستم لە ژنە وەکو ڕەگەز، ئەگینا ژن وەکو مرۆڤ خاوەنی دنیای خۆیەتی بە هەموو چاکی و خراپیەکانیەوە. ئەگەر ڕابردوو ئەو سەردەمە بەسەرچووە بێت، کە هەمیشە لە ڕێگای نۆستالۆژیاوە بۆی دەگەڕێینەوە، ئەوا دەتوانین بڵێین ڕابردوو یەکسانە بە دایک، کە بریتیە لە هێمنی. ئینجا عەشقی دایکیش بە مانا فرۆیدیەکەی ئامانجێکی ونە و پێی ناگەین. لێرەوە «فرۆید» پێی وایە ڕەشبینی دێتە کایەوە. ئینجا ئەگەر ڕابردوو دایک بێت، ئەوا بێگومان ئێستا و داهاتوو باوکن، بۆیە ئێمە هەمیشە لە دەستیان ڕادەکەین. ئەو سیفەتانەی، کە لە واقیعدا کەلتووری ئێمە داویەتیە پاڵ ژن وەکو مەکر و فێڵ و شتی تر، ئەوا هەر ئەو سیفەتانە لە ئەدەبدا وەکو جۆرێک لە جوانکاری دەردەکەون. ئەو سیفەتانە خەرمانەیەکیان بە دەوەری ژندا پێکهێناوە، وایان لێ کردووە وەکو کارەکتەرێکی ئاڵۆز و لوغزاوی خۆی بنوێنێت. بۆیە توانایەکی گەورەترمان پێویستە بۆئەوەی باس لە دنیای ئەو بکەین. دیارە ئەگەر بە مانا ئەفلاتوونییەکەیش بێت، ئەوا ئێمەی پیاو دەمانەوێ لە ژندا نیوە ونبووەکەی خۆمان بدۆزینەوە.

ـ لێرەدا تۆ چۆن خۆت لە هەموو ئەو نووسەرە پیاوانەی دیکە جیا دەکەیتەوە، کە لەبارەی ژنەوە دەنووسن؟
* ڕەنگە لەم دەمودەستە وەڵامدانەوەی پرسیارێکی ئاوا ئاسان نەبێت، بەڵام ئەگەر لێم بپرسیت نووسەری پیاو چۆن دەتوانێت لەبارەی ژنەوە بنووسێت، کە لەلایەک نەبێتە نووسەرێکی تەقلیدی و لە لایەکی دیکەیش ئەو کارەکتەرانەی دەیانخوڵقێنێت، بەڕاستی ژن بن، ئەوا دەڵێم پێش هەموو شتێک دەبێت هەوڵ بدرێت ئەو سیفەتە نێرینەیەی بەدرێژاییی مێژوو دراوەتە پاڵ ئەقڵ، بیگۆڕدرێت. بەلایەنی کەم دەبێت نیوەی ئەقڵ لە نێرەوە بکرێتە مێ، ئەگینا ناتوانین باس لە ئەدەبی ژن بکەین. ئێستا دەتوانم کەمێ لەبارەی شێوەی ئیشکردنی خۆمەوە قسەت بۆ بکەم. من لەبارەی ژنەوە نانووسم، بەڵکو هەموو کەرەستەکان بۆ خۆی جێدەهێڵم، بەو مەبەستەی خۆی لەبارەی خۆیەوە بنووسێت. لە چیرۆک و ڕۆماندا گەورەترین دەستەڵات لە دەست گێڕانەوەدایە. واتە کاتێک یەکێک گێڕانەوە دەگرێتە دەست، ئەوا خاوەنی دنیای ناو تێکستەکەیە. ژن لە بەرهەمەکانی مندا خۆی خاوەنی ئەو گێڕانەوەیەیە. بەلامەوە سەیرە هەندێک جار بابەتێک دەخوێنمەوە، کە تێیدا بەزۆر و زۆرداری نووسەرێک کراوەتە نووسەری ژن، گوایە باسی لە ژن کردووە. بەبێ ئەوەی ئاگای لێبێت، کە ژن لە دنیای ئەو نووسەرەدا تەنها وەکو جەستە ژنە، ئەگینا ئەوەی هەڵیدەسووڕێنێت، ئەقڵێکی پیاوانەی ڕووتە. دەستەڵاتی گێڕانەوە بەتەواوی لە دەست نووسەرە پیاوەکە دایە. ئەو پیاوە ژنی تەنها لەوەدا ئازاد کردووە، کە بەجوانترین شێوە خۆی بڕازێنێتەوە و کۆت و پێوەندەکان فڕێ بدات، بۆئەوەی زیاتر هەستی پیاوەتیی ئەم بورووژێنێت و زیاتریش چێژی لێ ببینێت. ئەو شێوە نووسینانە دەیانەوێت بەوە چاوبەستمان بکەن، گوایە ژن بەجورئەتەوە لەناو تێکستەکاندا دەردەکەون، بەڵام ئەو جورئەتە وەکو وتم تەنها بۆ گەورەکردنی سنووری ئارەزووە ئایرۆسییەکانی پیاوە، چونکە ئەقڵی پیاو هەڵیاندەسووڕێنێت. ڕەخنەگر کاتێ بیەوێت لەو ئەدەبە بکۆڵێتەوە، کە باسی لە ژن کردووە، پێشەکی دەبێت بزانێت ئەو ئەقڵەی لەناو ئەو تێکستەدا سەروەرە نێرینەیە، یان مێینە. بیرت نەچێت زۆر لەو ئەدەبەی ژنان خۆیشیان بەرهەمیان هێناوە، لەژێر سایەی ئەو ئەقڵە نێرەدا نووسراون. ئەم مەسەلەیە لێکۆڵینەوەی وردی دەوێت، کە تا ئەمڕۆش وەکو زۆر مەسەلەی گرینگی دیکە لە نووسینی کوردییدا بەتەواوی ونە.

ـ ئەگەر لە ئایندەدا گفتوگۆیەکی دیکەمان لەگەڵدا کردی، باوەڕت وایە یەکێ لەو پرسیارانەی لێت دەکرێت، چییە؟
* ئێستا لەگەڵ «دواڕۆژ»ی کوڕم، کە تەمەنی چواردە ساڵە، خەریکی نووسینی ڕۆمانێکین و نزیکەی دووسەد لاپەڕەمان لێی نووسیوە. باوەڕم وایە جاری داهاتوو لەو بارەیەوە پرسیار چ لە «دواڕۆژ» و چ لە منیش بکەیت. هەروەها چەند ئیشێکی دیکەشمان هەر پێکەوە کردووە، کە پەیوەندییان بە وەرگێڕانەوە هەیە.

ـ دیارە منداڵەکانیشت حەز لە دنیای نووسین و خوێندنەوە دەکەن؟
* من کوڕێک و کچێکم هەیە. دواڕۆژ و ڕۆژیار. هەردووکیان دەخوێننەوە و دەنووسن. بەڵام با پێش ئەوان باسی نیگار مستەفا حەیرانی هاوسەرم بکەم، کە ئەویش هەر نووسەرە. ڕاستە ماوەیەکە نانووسێت، بەڵام ئێمە هەر لە ڕێگای خوێندنەوەوە یەکترمان ناسیوە. شەوان تا درەنگ کتێبی بۆ دواڕۆژ و ڕۆژیار خوێندۆتەوە و فێری نووسینی کوردی و عەرەبییشی کردوون. ڕۆژیاری کچم بێجگە لەوەی خەریکی مۆسیقایە، زۆریش دەخوێنێتەوە. شیعری بۆ گۆرانی نووسیوە و ئاوازیشی بۆ داناوە. چەند چیرۆکێکیشی نووسیوە. دواڕۆژ هەموو جۆرە کتێبێک دەخوێنێتەوە، بەڵام زیاتر پێی خۆشە لەگەڵ من خەریکی نووسین بێت. بیرۆکەی ئەو ڕۆمانەی، کە ئێستا وا دەینووسین، هی ئەوە و منیش شتی دیکەم خستۆتە سەر. ڕەنگە دوای چاپکردنی ڕۆمانەکە، باسی ئەوە بکەین

چۆنمان دەست پێکردووە و چۆنمان نووسیوە، بەڵام جارێ هەر ئەوەندە بەسە.

ـ سوپاست دەکەین بۆ ئەو چاوپێکەوتنە.
* من دەمەوێ سوپاسی ئێوە بکەم.

ئەم چاوپێکەوتنە بۆ ڕادیۆی ئازادی ئامادە کراوە و بەچاکمان زانی بە نووسینیش بڵاوی بکەینەوە.
گۆران هەڵەبجەیی